

Т. М. Меленчук

студ. II курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Т. О. Павлова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ СЕРІЙНОГО ВБИВЦІ

Протягом своєї еволюції людство завжди стикалося із таким явищем як серійні вбивці, які за своїм психологічним портретом відрізнялися від інших категорій злочинців, що було пов'язано із необхідністю розробки якісних заходів запобігання злочинної діяльності серійних вбивць, та удосконаленню методики їх розслідування.

Поняття «особа злочинця» включає у себе не тільки психологічні характеристики, а й містить також особливості кримінологічного та криміналістичного характеру. Особу злочинця визначають як «сукупність соціально-психологічних властивостей і якостей людини, що є причинами і умовами вчинення злочинів. В цілому особистість злочинця можна охарактеризувати як своєрідну модель, соціальний і психологічний портрет, який наділений специфічними рисами» [1, с. 153].

Серійний вбивця (англ. Serial killer) – за сучасною класифікацією, «вбивця, який під час кожного епізоду вчинив більше ніж три вбивства, без очевидних на те мотивів. Як правило, між епізодами вбивств існує так званий період емоційного охолодження та психологічного задоволення вбивці. Вважається, що більшість серійних вбивць мають антисоціальні психологічні розлади, відносяться з байдужістю до страждань інших людей і з байдужістю до суспільних норм моралі, вони вкрай рідко страждають від явно виражених психічних захворювань» [2].

Серійні вбивці відрізняються від інших злочинців особливими психоемоційними властивостями, що відображаються на процесі формування мотиву вчинення злочину, та формуванні способів їх реалізації.

Поняття «психологічний портрет» вперше з'явилося у 1974 р., коли поліція штату Монтана звернулася до ФБР про допомогу у встановленні вбивці 7-річної дівчинки. Сам психологічний портрет вперше був розроблений Д. Брасселом у 1957 р. за матеріалами справи Матескі – «божевільний

бомбист». За радянських часів спроба створення психологічного портрету вперше була реалізована у справах Михасевича, який вчинив 33 вбивства, та Чикатило – 53 вбивства [3, с. 218].

Серійний вбивця, як правило, – це чоловік білої раси, старше 30 р. із середнім або високим рівнем інтелекту, який має постійне місце роботи, неодружений або розлучений, не служив в армії. Вказаний портрет притаманний серійним вбивцям зарубіжних країн, проте істотної різниці між ними та вітчизняними серійними вбивцями майже не встановлено.

Щодо серійних вбивць-жінок, їх відмінними ознаками є «механізм вчинення вбивств і мотив. Тривале спостереження дало можливість виокремити загальні риси серійної вбивці-жінки: це переважно жінка, в якій є сім'я, рідше розлучена; в них найпоширеніший спосіб вчинення вбивств – отруєння, злочин вчиняється з корисливих мотивів; практично завжди жертвами отруєння стають члени сім'ї, коханці або ж люди з близького оточення» [4, с. 188].

Основою мотивації серійних вбивць є взаємодія різних психологічних та сексуальних чинників. У такій особі формується «почуття неповноцінності, неадекватності, які часто трапляються у жертв насильства та сексуальної експлуатації у дитинстві. Багато з майбутніх серійних вбивць походили з неблагополучних, бідних родин і подальші серійні вбивства були елементом своєрідної компенсації та відплати за приниження і насильство заподіяне щодо них в дитинстві [2]. Іншою мотивацією є почуття влади, яку вбивця отримує під час вчинення злочину. Реакція суспільства на зухвалі злочини, публікації та репортажі в пресі часто підсилюють почуття влади, здатності впливати на почуття невпевненості та страху в суспільстві.

Серед рис, які притаманні серійним вбивцям, вирізняють такі: «підпалювання речей здебільшого задля насолоди, уваги, або отримання почуття влади; жорстокість по відношенню до тварин; грубе поводження з рідними та близькими; недбале та скептичне відношення до поставлених завдань. Хоча багато дітей бувають жорстокими по відношенню до тварин, майбутні серійні вбивці, як правило, вбивають великих тварин, таких як котів та собак. Такі вбивства вчиняються не заради зухвальства, а для власного задоволення» [2].

Отже, можна зробити висновок, що всі серійні вбивці володіють певними рисами особистості, серед яких найбільш помітно виділяються: відчуження від людей, замкнутість, непристосованість до соціуму, агресивність та дратівливість, низька здатність до адаптації, ригідність мислення, загальмованість поведінкових реакцій тощо. Причинами вчинення ними злочинів можна вважати різні чинники, такі як: стиль життя, приклад та вплив оточуючих, генетична спадковість, вживання різного роду наркотичних речовин та алкоголю. Мотивами серійних злочинців є: маніпуляція,

домінування, контролювання, сексуальна агресія (пристрасть), бажання помсти, відчуття влади, провокації інших осіб тощо.

Список використаної літератури

1. Кудрявцев В. Н., Эминов В. Е. Криминология : Учебник. Москва : Норма, 2009. 800 с.
2. Серійний убивця. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Серійний_убивця (дата звернення: 10.03.2020).
3. Пальваль Є. А. Психолого-криміналістичний аналіз огляду місця події. *Право і безпека*. 2004. № 3, 4. С. 215–218.
4. Протасевич А. А. Особенности личности преступника в контексте криминалистической характеристики серийных убийств. Сибирские уголовно-процессуальные чтения: сб. науч. тр. / БГУЭП. Иркутск, 2015. Вып. 2(8). С. 181–192.